

ORTODONTİ NEDİR?

Zamanım çok dar, yazacaklarım üç kelime ile sınırlı olsaydı, uyku kardeş de elini uzatsaydı; bu yazının başlığı “Ortodonti Ne Değildir” olabilirdi.

Anlatacaklarım, Dişhekimliği Fakültesi’nden sonra bir de ortodonti doktorası yapmış ortodontistlere değil; konuya uzak ama bu konuda da bilgilenmek isteyeceklerimize sihirli bir dünyanın, yirmi dokuz senelik bir birikimin, tekniklere girmeden amatörce özetinin özeti.

Ortodonti; diş hekimliğinin, problemlili diş dizilimleri, çenelerin kapanış bozuklukları ile ilgili olan dalı; güzel (hem de çok güzel) sanattır.

Ortodontistler kitap bilgisinin yanı sıra, estetik anlayışlarıyla da telli turnalarına bir heykeltıraş, bir ressam gibi yaşam boyu taşınacak düzgün diş dizilimi, çene fonksiyonları, güzel bir yüz ifadesi vermeye çalışırlar.

Sıcak bir tebessüm, arkasındaki sağlıklı sıralanmış dişlerle anlam kazanır. O güzelim saçlar, o güzelim gözler, bir gülümsemeye bütün büyüsunü yitirebilir. Eğri büğrü köpek dişleri, bir “seni seviyorum”u bile acımasızca öğütebilir.

Dişlerin düzgün sıralanışı, ortodontistlerce dişlerin üzerine yapıştırılan küçük braketler ve braketlere tutturulan akıllı tellerin uyguladığı kuvvetlerle elde edilir.

Teller demiryolu, braketler vagon, dişler yolcudur. En ideali, bu braketleri kısa süre hatta hiç takmadan düzgün sıralanışı elde etmektir. Bunun için de küçük yaşlardan itibaren yapılacak kontrollerle dişlerin düzgün çıkması sağlanmaya çabalanır.

Dişler daha çıkarlarken ideal konumda yer almalarının önlemleri alınmalıdır. Bu, daha sonraki yıllarda yerinde çıkmamış dişleri tellerle düzeltmekten çok daha kolay ve kalıcıdır. Erken kontroller, diş dizilimini bozan etkenlere, yanlış alışkanlıklara müdahale açısından da önemlidir. Diş dizilimini bozan etkenler başta kalıtım olmak üzere, erken süt dişi kayıpları, yutkunma ve solunum fonksiyonlarındaki bozukluklar, parmak emme, dil itimi gibi olumsuz alışkanlıklar olabilir ki bu alışkanlıklarla mücadele, bir insanın göz kırpmaya refleksini kontrol edebilmesi, değiştirebilmesi kadar zordur. Bu mücadele çocuğun hayatını zehir etmeyecek basit protezlerle yapılır.

Bir yandan ağızda normal düşme zamanına kadar kalabilmesi ve yerinin kapanmaması için çürük süt dişlerine dolgu hatta kanal tedavileri yapılır, çekimlerinden kaçınılırken, kimi zaman da sapasağlam süt dişleri, ortodontistlerin analizleriyle alttan gelen daimi dişi yönlendirmek amacıyla henüz düşme zamanı gelmeden çektilerebilir.

Dişlerdeki eğrilikler, çevre dokularında sağlıklı bir durum olmadıkça ileri yaşlara kadar tellerle düzeltilebilir. Erişkinlerde dişlerin şehirlerarası yolculukları daha yavaş ve daha kısa mesafelerde gerçekleşebilir. Erişkin ortodontisinde amaç estetiğin yanı sıra, sıkışıklıktan dolayı temizlenmesi güç olan dişlerdeki ara yüz çürüklerini, taş birikimini, diş eti hastalıklarını ve buna bağlı diş kayıplarını önlemektir.

Kusur diş sıralanışında değil de, kemiksel olarak çenelerin birbirleri ve kafatasıyla olan ilişkilerinde olduğunda, bu ergenlik çağından daha önce ele alınması gereken bir durumdur; aksi halde cerrahi uygulamalar devreye girebilir. Cerrahi uygulamalar ise cömertçe başvurulmuş bir yöntem olmamalıdır.

Dişlerin sığamadığı durumlarda sağlam dişlerden eksiltilerek yer açılması yoluna gidilebilir ancak bu son tercih olmalıdır. Kanımca, dişlerin hafif eğri kalması, yaşlılıkta çok lazım olacak sağlam diş çekimleri ile elde edilecek güzellikten daha iyidir.

Bazı tedaviler, hastalıktan daha berbat olabilir. Yer darlığı açısından sınır vakalarda, mine dahilinde kalmak üzere aşındırmalarla yer açılabilir. Limitli de yapılırsa, yer sağlamak için dişlerden yapılacak aşındırmalar dişin minesine zararlıdır; dişi çürüğe daha yatkın bir hale getirebilir. Ama çürüğe daha yatkın, belki de ileride doldurulma adayı bir dişin, hiç olmayan bir dişten daha iyi olduğuna inanıyorum.

Bazı burun ameliyatı geçirmiş ve yeni burunları yüzlerinin ölçeğiyle uyumlu olmayanları görürsünüz. Estetik anlayışı, tornadan çıkmış, doğal karakterinden çok uzaklara düşmüş olmamalıdır. Her diş dizilimi parmak izi gibi farklı, ta kendisine özgüdür. Hedeflenen yeni dizilimde irsiyet, yüzün şekli, profili, cinsiyet hatta karakter göz ardı edilmemelidir. HAFİF bir çapraşıklık, asker gibi dizilmiş, abartılı bir porselen protez gibi duran dişlerden daha estetik olabilir.

Çocukların dişlerini düzeltir, iskelet yapılarını zorlarken; ağzın dışında yer alan, kafadan dolaşan büyük aygıtlara da gerek olabilir. Ama tedavi hastalıktan daha ağır olmamalıdır. Bazı özel durumlarda “bırak o da öyle kalıversin” demek; çok ağır, çocuğun psikolojisini, güzelim yıllarını berbat edecek bir tedaviye tercih edilebilir.

Eskiden, dişlerin üzerine braketler yapıştırılmadan önce tek tek dişlere çelik yüzükler takılırdı ki – bu gerçekten hem bir Çin işkencesi, hem de ağır hijyen problemiydi. Zamanımızda takılan minicik braketler hem az yer kaplar, kolay temizlenir, hem de uygulama sırasında hiç bir acı vermezler. Aslında ortodontik tedavilerde, ilk günlerdeki hafif hassasiyet hariç ağrıdan pek söz edilemez.

Tellerin dişleri çürüttüğü hakkında da yanlış bir inanış vardır. Teller, braketler dişleri çürütmez; sadece yiyecek artıklarının daha çok tutunduğu bir ortam yaratırlar. Yiyecek artıkları, telsiz ağızlarda da aynı çürük riskini oluşturur. Ortodontik tedavilerde, zaten yaşam boyu olması gerektiği gibi özenli bir fırçalama şarttır. Tertemiz ağızları, telli de olsalar, abartmamak şartıyla dolapta çivi gibi kola bekleyebilir.

Yaşamın her alanında olduğu gibi, ortodontik tedavilerde de elde edilen güzelliği korumak en az elde etmek kadar emek gerektirir. Yeni pozisyonlarında yeterli süre korunamayan dişler vagonlarla getirildikleri diyarlara doğru yaya olarak yola çıkarlar.

Bir zamanlar dişlere takılmış tellerle dolaşmak utanılacak bir hadise iken, şimdi duvarlarındaki telli Tom Cruise, tedavisi bitmiş Britney Spears gibi artist, şarkıcı posterleri, renkli lastikler, şeffaf plaklar ile gençler arasında oldukça yaygın bir durumdur. Artık teknoloji harikası minicik braketler, uzay araştırmaları ürünü titanyum alaşımlarla, hiç kimsenin, yağmurun bile böyle küçük t-elleri yoktur.

Son sözüm, meslek seçimi aşamasında kara kara düşünenlere; hem fizikten, hem biyolojiden, sağlıktan, sanattan, psikolojiden aynı derecede hoşlanıp “hepsi” diyorsanız, çalışırken komik sohbetler yapabilmek, masum sirlara ortak olabilmek, hayatınızı hep gençlerle, geleceğin sahipleriyle paylaşıp sonsuza kadar genç kalmak istiyorsanız, mahallemizin güzel diş hekimi Rezzan Abla'nın yıllar önce, bu aşamadayken bana önerisini tekrarlamak istiyorum:

iki kere düşünmeyin – her şey yolunda,
önce diş hekimi, sonra da “Ortodontist olun”.

dr. yalçın ergir - ortodontist

bülten sok., 21/1, kavaklıdere, ankara tel:(0312) 4278487 fax:(0312) 4674772
dushekimi@ergir.com <http://www.ergir.com> <http://www.ergir.com/ortodonti.htm>

